

Bøgevej 3 – Nybøl vejmølle hørte under Lyksborg

1649 Asmus Møller, 1679 Peter Asmussen Møller, 1702 Jes Diderichsen, 1733 Diederich Jessen
1760 Andreas Petersen, 1776 Peter Hollensen, 1809 Hans Christian Hollensen, 1820 Diderik Cortsen
1821 Johannes Carl Frederici, 1822 Peter Henrik Jessen, 1854 Nis Gorrissen, 1879 Peter Gorrissen
1912 Nis Gorrissen, 1947 Katrine Marie Gorrissen, 1949 Peter Jessen, 1958 Peter Lind, 1990 H.C. Lind.

De indbyggere i Sundeved, der hørte under Lyksborg, var ved mølletvang knyttet til to vejmøller. Det var møllen i Dynt, som de lyksborgske undergivne på Broagerland skulle benytte, og møllen i Nybøl, som var for hele det lyksborgske nordland, dvs. størstedelen af Nybøl, Ullerup og Sottrup sogne med de deri liggende hertugelige herregårde. Desuden var der enkelte lyksborgske undersåtter i Ragebøl, der hørte under Nybøl mølle.

Den første vejmølle skal være bygget i Holland i 1439. Derfor kaldes de ofte hollandske møller. Men vandmøllerne er ældre. Den første skal dog være bygget i Danmark omkring år 400. Vandmøllen i vort sogn er da også ældre end vejmøllen. I 1462 har biskoppen i Slesvig lavet en fortegnelse over sit gods, og det nævnes da, at han har en mølle-vandmølle - i Nybøl.

Vejmøllen i Nybøl kan være bygget i den første tid under lyksborgerne, men den kan også være ældre, måske kan oplysninger findes i det lyksborgske arkiv. Den lyksborgske hertuginje opstod først ved hertug Hans den Yngres død i 1622. Sønnen Philip arvede da Lyksborg og besiddelserne i Sundeved. Med hertug Frederik Vilhelm Henriks død på Lyksborg den 13. marts 1779 uddøde denne slægt - besiddelserne tilfaldt kronen. Det var kirkens og rigets stormænd, der byggede de første store møller.

Valdemar IV gjorde en kraftig indsats for møllebygning, og i 14-1500'erne fulgte herremændene efter. Møllerens indtægt var fra de ældste tider »toldkornet«, en bestemt del af kornet, der med et toldkar toges af hver skæppe korn der formaledes.

Bøgevej 3: matr. 30 Sottrup 465 Vindmølle (Lyksborg)

1649 – Asmus Møller

Asmus Møller død 21.05.1679 gift 04.11.1649 med Sophie Petersdatter født 1625 død 17.03.1687

Datter af Peter Andersen, Avnbøl

Børn:

Cathrine født 23.01.1651 død 29.09.1651

Peter født 19.08.1652 gift 01.08.1680 med Anna Bartelsdatter, gård 16 Nybøl

Birthe født 07.04.1655

Cathrine født 18.12.1657 død 22.04.1693 gift 06.07.1679 med Christen Andersen

Jens født 09.12.1664

Ellin født 06.02.1662

På grundlag af de foreliggende kilder kan vi påvise rækken af de skiftende arveforpagtere på vejmøllen fra 1649. Den 24. søndag efter trinitatis 1649 giftede Asmus Møller på vejmøllen sig med Sophie, en datter af Peter Andersen i Avnbøl. Hun døde den 17. marts 1687, 62 år gammel. Asmus Møller døde den 21. maj 1679.

1679 – Peter Asmussen Møller

En søn Peter Asmussen født 19.08.1652 død 24.12.1712 gift med Anna Bartelsdatter, datter af Bartel Nissen Schmidt, gård 16 Nybøl

Børn:

Sophie født 12.10.1681 død 24.02.1743 gift 20.10.1701 med enkemand Chr. Christensen

Marie født 22.10.1683 gift 19.10.1702 med Jes Diederichsen, Uge

Asmus født 19.02.1685 død 19.12.1694

Anna Cathrine født 24.02.1687

Bartel født 02.02.1689

Peter født 17.06.1692 død 21.05.1793

Anna død 26.11.1689

Efterfølgeren på møllen blev Asmus Møllers søn, Peter Asmussen; han var født den 19. august 1652 og blev den 1. august 1680 gift med Anna, en datter af bolsmand Bartel Nissen, Nybøl, bol nr. 3. Hun døde i 1726, 75 år gammel, og blev begravet 8. søndag efter trinitatis. Peter Møller døde den 24. december 1712. I deres tid skete der en frygtelig ulykke på møllen. Den 25 år gammel møllekarl, Karsten Christensen fra Avnbøl, blev under arbejdet i møllen den 1. marts 1702 grebet af et møllehjul og malet ihjel.

1702 – Jes Diederichsen

En datter Marie Petersdatter født 22.10.1683 død 27.06.1728 45 år gift med

Jes Diederichsen født 1671 død 20.11.1752 81 år

Børn: Diderich født 20.09.1708 gift 22.11.1733 med Dorthe Poulsen, gård 16 Nybøl

Dorthe født 15.01.1711 gift 15.11.1744 Johan Conrad Petersen

Anche født 29.09.1714 gift 25.09.1740 med Hans Petersen

Marie Elisebeth født 17.11.1720 gift 1744 med Peter Clausen, Vandmøllen Nybøl

Maren født 31.03.1725 død 15.07.1725

Peter født 05.03.1723 død 18.01.1728

Samme år som ovenstående ulykke skete, blev Peter Asmussens datter, Marin, gift med Jes Diderichsen fra Uge. Han var nu ansat på møllen. Vielsen fandt sted den 23. søndag efter trinitatis. Marin var født 22. oktober 1682, og hun døde i 1728. Jes Diderichsen levede i mange år som enkemand, han døde i 1752, næsten 81 år gammel.

1733 – Diederich Jessen

En søn Diedrich født 20.09.1708 død 14.10.1762, 54 år gift 22.11.1733 med Dorthe Poulsen født 02.01.1705 død 27.05.1745, 40 år, datter af Poul Christensen og Dorothea Leefkis, gård 16 Nybøl

Børn:

Maren født 03.10.1734

Dorthe født 22.11.1737 gift 08.05.1763 med Andres Petersen, Smøl

Jes født 17.01.1742 død 10.06.1742

Marie født 09.11.1743 død 14.03.1831, gift 29.11.1761 med Jørgen Petersen, Sottrup

Diedrich Jessen gift igen 24.04.1746 med Maria Jessen (druknede på Flensborg Fjord)

Børn:

Georg Adolf født 01.07.1748

Cathrine Marie født 02.08.1751 død 04.04.1827 gift 09.11.1769 med Christian Hansen

Diedrick Jessen gift igen 06.01.1759 med enken Maria Jenses født 1720 død 12.08.1761 41 år

(Enke da hendes mand J Jacobsen druknede på Flensborg Fjord 21.03.1758 sammen med Diedrichs Jessens 2. kone Maria Jessen)

Børn:

21.08.1759 dødfødt

07.08.1761 dødfødt

Jes Diderichsen overlod i 1733 møllen til sin søn, Diderik Jessen. Han var født i 1708 og blev i 1733 gift 1. gang med Dorthe Poulsen, måske en datter af bolsmand Poul Christensen, Nybøl, bol nr. 3. Hun døde i 1745 og blev begravet på Kristi himmelfartsdag. Diderik Jessen giftede sig 2. gang med Marie Jessen fra Broager. Det var 2. søndag efter påske. Men heller ikke dette ægteskab blev af lang varighed. Marie Jessen druknede i 1758 på Flensborg Fjord. Herom beretter kirkebogen: »I 1758, den 21. marts om eftermiddagen, er Diderik Møllers Marie på sin rejse til vands til Flensborg strandet på Holnæs ved Philip Rehoffs Teglgård. Hun og een fra Kobberholm ved navn Jakobsen, hvem båden tilhørte, druknede. Dagen efter blev hun ført hjem og begravet tredje påskedag«. Præsten tilføjer: »Hun var ellers en ret brav og kristelig kone«. En kone fra Kobberholm havde ved denne drukneulykke mistet sin mand og mølleren i Nybøl sin kone. Året efter på helligtrekongersdag 1759 giftede de to sig med hinanden. Det var møllerens tredje ægteskab. Hans nye kone hed Marie Jensen. Hun døde allerede i august 1761 efter at have bragt et dødfødt barn til verden, kun 41 år gammel. Allerede to gange tidligere havde hun under dette korte ægteskab født et dødfødt barn. Diderik Jessen eller Dirk Møller, som han kaldtes i daglig tale, døde selv i oktober 1762, altså året efter, 54 år gammel.

1760 – Andreas Petersen

En datter af første ægteskab Dorthe født 22.11.1737 død 24.11.1817, 80 år gift 08.05.1763 med Anders Petersen, Smøl.

Børn:

Peter født 24.08.1763 overtog en gård i Aabenraa

Frederik født 26.03.1765

Sille Dorthe født 06.04.1766

Frederik født 18.07.1768

Marie Christine født 20.01.1770

En datter af Diderik Jessen, An Dorthe, blev i begyndelsen af året 1763 gift med møller Andreas Petersen fra Smøl. Hun var født i 1737 og var således fra Diderik Jessens 1. ægteskab med Dorthe Poulsen. Andreas Petersen havde allerede fra 1. januar 1763 overtaget møllen i arveforpagtning.

Forud var de til møllen hørende bygninger blevet takseret, og Andreas Petersen havde betalt taksationssummen til hertugen, 107 rdr. kontant; ligeledes havde han betalt 200 mark for indfæstningen i arve-fæstet. Ifølge arvefæstekontrakten, der blev underskrevet 8. marts samme år, var han forpligtet til for egen regning hele tiden at holde bygningerne i god stand. Men når møllestenene var »bleven afslidt og udygtige til fortsat brug«, skulle han i god tid sige embedsmændene besked, så samtlige mølle-gæster kunne få tilhold om efter endt istandsættelse at tage fat og uden omkostninger for arveforpagteren levere stenene

ved møllen. Såfremt han om længere eller kortere tid fik i sinde at indlægge et grynværk i møllen, kunne han gøre det uden derfor at yde nogen »større kanonis end de stipulerede 36 rdr. 12 sk. ct.«. Det ses heraf, at den årlige afgift, som mølleren har betalt til hertugen i 1763, har været 36 rdr. 12 sk. Når møllegæsterne, uden at det var nødvendigt, søgte en fremmed mølle, skulle de idømmes bøder til den hertugelige kasse og godtgøre mølleren den voldte skade - for den mølletold han var gået glip af. Men når de på grund af varigt stille vejr ikke kunne få deres korn malet hos ham i løbet af tre dage, havde de lov til at søge en anden mølle. Men de skulle have et skriftligt bevis fra mølleren for at forhindre, at de snød sig fra deres mølle-pligt. Mølleren var fritaget for alle ordinære og ekstraordinære tjenesteforpligtelser og byrder. Han kunne efter eget forgodtbefindende bruge, pantsætte eller sælge møllen, dog skulle han i tide anmelde til øvrigheden, når han agtede at forlade møllen. Enhver ny mand skulle for stadfæstelsen af arveforpagtnings-kontrakten betale 8 rdr.

Der skal til mølleren overlades et stykke jord i den nærliggende Lundsgaard Kobbøl, ca. 5 tdr. stort. Det skulle udskilles og afgrænses ved hegn fra den øvrige jord, og overladelsen skulle ske majdag 1766, samtidig med at forpagtningen på Lundsgaard udløb. For dette stykke jord skulle der hvert år ved juletid betales 40 mark lybsk. Omkring 1767, efter at hertug Frederik var død 10. november 1766, og hans søn, den sidste lyksborgske hertug, Frederik Henrik Vilhelm, var tiltrådt, henvendte Andreas Petersen sig til denne for at få stadfæstet, at hele det såkaldte sundevedske nordland med byerne Avnbøl, Ullerup, Sottrup, Ragebøl, Stenderup og Nybøl samt herregårdene Lundsgaard og Philipsborg var pligtige til hans mølle. Han sluttede med at tilbyde at fodre en jagthund for hertugen, skønt der ikke stod noget i hans kontrakt herom. I sit svar af 14. februar 1768 bekræfter hertugen den af hans nådige far og senere af ham selv stadfæstede arveforpagtnings-kontrakt, i henhold til hvilken samtlige bolsmænd og halvbolsmænd i Avnbøl, Ullerup, Sottrup, Ragebøl, Stenderup og Nybøl for så vidt de er lyksborgske undersætter og ikke at glemme præsterne, organisterne og degnene ved Ullerup, Sottrup og Nybøl kirker, ligeså forpagterne på de to herregårde Lundsgaard og Philipsborg, er forpligtet til og skal holdes til at lade korn, ligegyldigt af hvad slags, bringe til vejrmøllen og lade det male der, hvis de vil undgå konfiskering og bøde til herskabet osv. Møllerens tilbud om at fodre en jagthund, som alle de andre møllere var forpligtet til, havde vundet hertugens nådige behag, siges der til slut i svaret.

Andreas Petersen var på vejrmøllen, mens den store udskiftning og udflytning i 1768 skete i Stenderup og Nybøl. Af de lyksborgske bol i Stenderup og Nybøl får mølleren tillagt 10 tdr. land i et stykke ved siden af møllen. De 9 bol i Nybøl må afgive 4 tdr. 5 skæpper 6 roder De 10 bol i Stenderup på afgive 5 tdr. 2 skæpper 18 rod Andreas Petersen afstod i 1776 møllen og overtog i stedet broderen, Frederik Anthon Petersens gård i Kolstrup ved Aabenraa. Det var en selvejergård, ikke fæste. I 1799 overlod han denne gård til sin søn, Peter Petersen. An Dorthe døde i Kolstrup som enke den 24. november 1817. Andreas Petersen må altså være død før, men det ser ikke ud til, at han er død i Kolstrup.

1776 – Peter Hollesen

Ny møller blev Peter Hollesen født 1748 død 15.12.1810, 62 år, søn af Hans Hollesen og Ingeborg Christens, Sandbjerg Lykke gift 22.06.1777 med Maren Andersdatter født 27.10.1747 død 28.01.1809, 61 år, datter af Anders Petersen og Ingeborg Jørgens, gård nr 7 Stenderup

Børn:

Ingeborg født 12.01.1778 gift 17.06.1800 med Jens Christensen Cosmus Mølle

Hans Christian født 09.09.1779 gift 1814 med Abel Christine Lund, gård 10 Nybøl

Andres født 15.12.1781 gift 1811 med Matthias Hanses's datter i Mølmark

Peter født 19.05.1784 gift 1814 med Sophie Maria Hanses, gård i Nybøl

Anne Marie født 03.06.1786 gift 1811 med ANDERS Andersen (en fætter) Gård 7 Stenderup

Cille Dorthe født 1789 gift med lærer A Shmeleck, Pinneberg

Dødfødt søn 09.10.1782

Andreas Petersens efterfølger på Nybøl vejrmølle var Peter Hollensen, en søn af Hans Hollensen, Sandbjerg Løkke. Peter Hollensen havde opholdt sig på Als, inden han kom til Nybøl. Han har overtaget møllen engang i sidste halvdel af halvfjerserne, vistnok i efteråret 1776. 4. søndag efter trinitatis

1777 blev han gift med Maren, en datter af bolsmand Anders Petersen og Ingeborg, født Jørgensen, Stenderup, bol nr. 7. –

Børn:

1. Ingeborg, født den 12. januar 1778, blev den 17. juni 1800 gift med Jens Christensen, der allerede da af svigerfaderen havde fået overladt Kasmus Mølle.

2. Hans Christian, født den 9. november 1779. Blev efterfølger på møllen.

3. Andreas, født den 15. februar 1781, gift den 25. juli 1811 med afdøde bolsmand Matthias Hansens datter i Mølmark. Han fik med hende bolet i Mølmark og blev dermed stamfader til den meget kendte Mølmark-gren af Hollensen-slægten.

4. Peter, født den 19. maj 1784, gift 1814 med Sophie Marie Hansen fra Nybøl. Hun døde samme år, og Peter giftede sig 2. gang med Kathrine Jakobsen fra Havsted. Han døde som møller i Bollerslev i 1821 af udtæring; han efterlod enken og to børn.

5. Anne Marie, født den 3. juli 1786, gift 1811 med bolsmand A. Andersen, Stenderup, bol nr. 7.

6. Sille Dorthe, født den 6. april 1789, gift med lærer A. Schmelck, Saderau, Pinneberg. Peter Hollensen døde den 15. december 1810, rigelig 62 år gammel. Hans kone, Maren, var død året i forvejen, den 28. januar, 61 år gammel.

1809 – Hans Chr Hollesen

En søn Hans Christian Hollesen født 09.09.1779 død 23.02.1825, 46 år gift 29.10.1814 med Abel Christine Lund født 11.06.1793, datter af Nicolai Lund, Nybøl

Børn:

Maren født 03.09.1815

Nicolai født 22.05.1817

Enken Abel Christine Lund, gift med Ditlev Outzen født 1801 død 27.03.1844, 43 år, søn af Hans Outzen og Anne Marie Bengsen, Fårgård, Løgumkloster

Børn:

Anne Margrethe født 23.08.1826

Hans Christian født 05.05.1828. Har af sin stedfar fået overladt hans fødeboel.

Den 27. februar 1809, en måned efter sin kones død, afstod Peter Hollesen Nybøl vejrmølle med beslag og jord til sin ældste søn, Hans Christian Hollensen. Overdragelsen skete med de øvrige børns minde. Hans Christian skulle overtage gælden på ejendommen. Der stod indprotokolleret 1.000 rdr. til Sottrup kirke fra 1799 og 600 rdr. til pastor Momsen i Snogbæk fra 1801. Men der kan også have været anden gæld. Han skulle også give faderen aftægt, og for overdragelsen skulle han betale 4.200 rdr. på følgende måde:

1. Til broderen Andreas
2. Til broderen Peter
3. Til søsteren Ingeborg, som allerede havde fået 300 rdr
4. Til søsteren Anne Marie 1000 rdr. 1000 rdr. 200 rdr. 500 rdr.
5. Til søsteren Sille Dorthe 500 rdr.
6. Til faderen 1000 rdr. Faderen havde ret til at hæve 50 rdr. om året af sine 1000 rdr. så længe han levede.

Ved hans død tilfaldt restsummen sønnen. Brødrene og søstrene skulle foruden pengene have udstyr. Sønnen skulle også indrette og udstyre aftægtsboligen. Faderen tog en del ting efter en liste med sig over i aftægtsboligen. Dette aftægtsforhold blev kun af kort varighed, idet faderen døde året efter den 15. december. Af de 1000 rdr., som nu tilfaldt sønnen, var der kun hævet 50 rdr. en gang.

Nogle år senere var denne glanstid på møllen forbi. Med napoleonskrigens afslutning blev tiderne meget vanskelige. For et lån på kun 800 rbdr. til 5% rente fra bager Kuss i Sønderborg, som Hans Chr. Hollensen fik indprotokolleret den 29. maj 1816, måtte han foruden pant i ejendommen stille kautionister. Blandt disse var hans bror, Andreas Hollensen i Mølmark. Man skulle synes, at møllerne, der kunne tolde som sædvanlig, var sikrede mod krisen. Men da kornet sank stærkt i pris, blev møllernes korn-handel ødelagt. Handel med korn havde før været en vigtig indtægtskilde for møllerne. Der var dog enkelte møllere, der klarede sig godt trods krisen.

Hans Christian Hollensen solgte så møllen i 1820 for en høj pris og fik tilsyneladende mange penge tilovers. Han skulle efter alt at dømme være gået fra møllen som en rig mand, men vi kender jo ikke hans løse gæld. Han flyttede derefter til Bollerslev, hvor broderen, Peter, havde en mølle. Måske har denne bror allerede på det tidspunkt været syg, idet han døde året efter af udtæring. Hans Chr. Hollensen døde den 23. februar 1825 af en betændelse i brystet.

Der var to børn i ægteskabet: Maren, født den 3. september 1815, Nikolaj, født den 22. maj 1817. Hans Chr. Hollensen var den 29. oktober 1814 blevet gift med Abel Christine. Hun var født i 1793 og var datter af bolsmand Nikolaj Lund i Nybøl, bol nr. 7.

Året efter Hans Chr. Hollensens død agtede enken at gifte sig igen, og hun måtte da skifte med sine to børn. Abel Christine blev den 8. april 1826 gift med Detlev Outsens. Han var født 1800 og var søn af herredsfoged Hans Outsens og Anne Margrethe Bengsen i Faargaard ved Løgumkloster. Disse Outsens'er var en kendt slægt i 1700-erne - der var blandt dem flere ledende bønder og herreds-fogeder. Endnu inden Abel Christine giftede sig, havde hun af stedfaderen, Samuel Christensen i Nybøl, fået overdraget sit fødebol. Men trods hjælp fra familien måtte de allerede i 1830 afstå bolet. De sad herefter til leje i et hus i Nybøl. - Se videre under bol nr. 7 i Nybøl.

1820 – Diderik Cortsens

Møllen solgt til Diedrik Cortsens Sønderborg, gift med Annemarie Petersen, Kværs (Forpagter af Sønderborg Færge)

Hans Chr. Hollensen havde solgt Nybøl vejrmølle den 25. marts 1820 til forpagteren af færgen i Sønderborg, Diderik Cortsens, for 13.920 bankdaler sølvmonet eller 8.700,20 rdr. tidligere courant. Med i handelen fulgte den oprindelig tilhørende og den tilkøbte jord samt 1 plov, 1 harve, i arbejdsvogn, 1 brun hest, 1 jernkakkelovn, 1 indmuret bryggekedel med tilbehør og 2 store kar. Tiltrædelsen skulle ske 1. maj samme år. Køberen skulle betale omkostningerne ved overførsel af den nye arveforpagtnings-kontrakt. I øvrigt ordnedes betalingen på følgende måde: Inden udgangen af maj betales kontant 4800 rbdr.

Dernæst skulle overtages indprotokolleret gæld:

1. Til Sottrup kirke 1600 rbdr.
2. Til fru pastor Momsen, Snogbæk 960 rbdr.
3. Til fru bager Johan Georg Kuss, Sønderborg 800 rbdr.
4. Til Andreas Hollensen, Mølmark 1280 rbdr.
5. Til Peter Hollensen, Bollerslev 1120 rbdr.
6. Til møller Jens Christensen, Kasmusmølle 320 rbdr.
7. Til bolsmand Andreas Andersen, Stenderup 320 rbdr.
8. Til lærer A. Schmelck, Siiderau, Pinneberg 640 rbdr.

For restbeløbet, 2080 rbdr., skulle der udstedes en obligation til 5% rente og et halvt års opsigelsesfrist. Omkostningerne ved kontraktens oprettelse skulle køberen betale, mens skatten ved ejendomsskifte, der beløb sig til 2%, skulle hver betale halvdelen af.

1821 – Joh. C Frederici

Møllen solgt til Johan Carl Frederici, Sandvig ved Lyksborg den 19.01.1821

Allerede året efter, ved kontrakt af 19. februar 1821, solgte Cortsens møllen videre til Johannes Carl Frederici i Sandvig ved Lyksborg for 11.200 rbdr. sølv mønt eller 7000 tidligere courant daler. Med i handelen fulgte foruden hesten blandt andet to røde køer, begge med kalv, mens sælgeren beholdt bryggekedlen og jernkakkelovnen. Tiltrædelse 1. maj samme år. Købesummen skulle betales på følgende måde: 14. marts 1821 1. maj 1821 1. november 1821 1. maj 1822 1. maj 1823 Desuden skulle overtages indprotokolleret gæld på 5440 rbdr. 1600 rbdr. 960 rbdr. 1600 rbdr. 800 rbdr. 800 rbdr.

Af gælden til Hans Chr. Hollensens søskende kunne der hvert år opsiges 800 rbdr. - 500 rbdr. - til udbetaling. Dog stod det ejeren frit at udbetale alt, hvad de havde til gode, på en gang eller i større rater.

1822 – Peter Jessen

Møllen solgt til Peter Henrik Jessen, Kappel, den 03.05.1822, søn af degn Jørgen Jessen og Trinke Asmussen, Holbøl.

Peter Henrik Jessen født 1785 død 17.10.1856, 71 år. Gift 1820 med Enke Elsbe Marie Hansdatter født 1783 død 04.04.1825, datter af Hans Matthiesen og enken efter Thomas Boysen, Grøngrøft.

Børn:

Trinke Maria Christine født 29.03.1823 gift med Nis Gorrisen, gård nr 1 Stenderup

Christina født 02.08.1823, gift med Peter Hansen, farver, Sønderborg

Elisabeth født 17.03.1825, gift med landmand Nissen, Undelev

Heller ikke Frederici var længe ejer af møllen. Ved kontrakt, aftalt 3. maj 1822 og underskrevet ved retten 14. oktober 1822, solgte Frederici møllen til mølleforpagter Peter Hinrich Jessen fra Kappel for 8800 rbdr. eller 5500 rdr. Overtagelsen skete 30. maj samme år. Af købesummen betalte køberen straks 1200 rdr. 1. oktober 1823 skulle betales: Til søskende Hollensen 800 rdr. Til Hans Chr. Hollensen 400 rdr. Til Diderik Cortsens, Sønderborg 1000 rdr. Til sælgeren 500 rdr. Der skulle overtages reduceret gæld til Sottrup kirke på 1000 rdr. Og til fru pastor Momsen i Sønderborg 600 rdr. Foruden omkostningerne ved overdragelsen skulle køberen også betale den halve procent skat til staten.

Ved denne sidste handel nævnes, at der medfølger hestemøllen med to gangværk og en knusesten samt boghvedemøllen med fire sigter og fire små baljer. Man ser, hvorledes der i det par år tabtes mange penge på møllen, 3200 gode gamle dalere. Det er over halvdelen af, hvad møllen kostede i alt ved det sidste salg i 1822. Men det var uormale tider, hård krisetid både på landet og i byerne. Man skulle synes, at en privilegeret mølle, når der vistens lidt tilpasningsevne, må have været et godt aktiv til sikring af en families udkomme.

Det er mærkeligt, at Hans Chr. Hollensen i 1820 skilte sig af med møllen, og nogle få år senere, da han døde i 1825, havde han mistet hele sin tilsyneladende betydelige formue. Skønt tiderne nok var forrykte, må der have været andre forhold, som ikke længere kan ses.

Peter Hinrich Jessen var født i 1785, han var søn af degnen i Holbøl, Jørgen Jessen, og Trinke Asmussen; omkring 1820/21 blev han gift med Elisabeth Marie, hun var født 1783 og var datter af skovfoged Hans Mathiesen, Hostrupskov i Ensted sogn. Den 18. maj 1809 mistede ejeren af det adelige gods, Grøntoft, sin frue, som døde 72 år gammel efter at have skrantet i flere år. Hun var datter af pastor Mayland i Varnæs. Den 17. november samme år giftede Thomas Boysen sig så med den 26-årige Elisabeth Marie. Der har sikkert været stor aldersforskel, og Thomas Boysen døde da også efter en kort årrække. Elisabeth Marie har sikkert været en velhavende og tiltrækkende enke-kone, da Peter H. Jessen giftede sig med hende omkring 1820. Men Elisabeth Marie døde allerede den 4. april 1825 i barselseng efter sin yngste datters fødsel, kun 42 år gammel. –

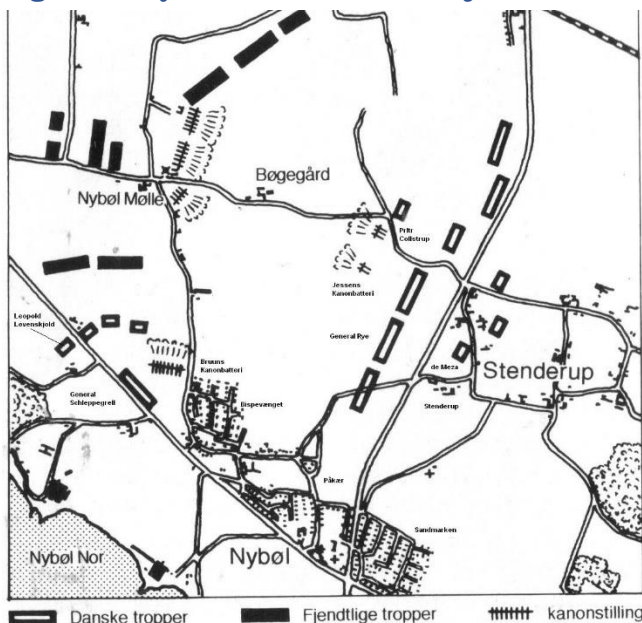
Deres børn var:

1. Trinke Marie Christine, født 29. marts 1822. Se nedenfor.
2. Christina, født 2. august 1823, gift med farver Peter Hansen, Sønderborg.
3. Elisabeth, født 17. marts 1825, gift med landmåler Nissen i Undelev.

Peter H. Jessen giftede sig ikke igen. Hans søster, Eline eller Ellen, kom til møllen og holdt hus for ham og passede hans tre små piger, hvoraf den ældste kun var tre år ved moderens død.

Møller Jessen døde den 17. oktober 1856, rigelig 71 år gammel. Søsteren Eline døde den 11. januar 1870, næsten 77 år gammel. Hun har ladet opsætte et testamente, ved hvilket hun indsatte sin broderdatter på møllen og hendes børn til arvinger.

Slaget ved Nybøl Mølle den 28. maj 1848.

Kampen ved Nybøl

Før i tiden var det tradition at batterier var opkaldt efter deres batterichefer, og under den første slesvigske krig hed batteriet Batterie Bruun efter den tapre batterichef kaptajn Ensebius Bruun. Batteriet deltog aktivt i flere af slagene under Treårskrigen med sine to 12-punds granatkanoner og seks 6-punds kuglekanoner.

Da solen stod op den 28. maj 1848 havde tyskerne haft god tid til at indrette sit forsvar på Dybbølbjerg, hvorfra de havde oversigt over Sønderborg og dele af Als. Desuden kunne de overvåge Alssund og Vemmingbund, hvilket gjorde det svært for flåden at deltage i de kommende kamphandlinger. Endvidere var stillingen nem at forsvare, fordi modstanderen ville være nødt til at storme op ad skråningen.

Tyskernes forposter var dog uopmærksomme, hvorfor det lykkedes danskerne at samle en hær bestående af General Bülow's Brigade med Batterie Jessen (Hærens 3. Batterie), Ryes Brigade og Generalmajor Schleppegrell's Bataljon med Bruun's Batterie (Hærens 2. Batterie) på Als.

Ved middagstid rykkede den danske hær over skibsbroen for at fortsætte mod Dybbøl Mølle, der ligger på Dybbølbjerg. Tyskerne troede det var et af de sædvanlige små angreb, som danskerne hidtil havde præsteret flere af, men de to forpostkompagnier, der blev sendt frem for at imødegå Bülow, blev hurtigt trængt tilbage på trods af hjælp fra yderligere to kompagnier.

Ryes brigade blev sendt ind på højre flanke og Schleppegrell's Bataljon på venstre. Danskerne blev først stoppet da to bataljoner fra Dybbøl by kom fjenden til hjælp, og der kom først gang i kampen igen, da Schleppegrell kom igennem på venstre flanke.

Det danske artilleri blev først indsat da toppen af Dybbølbjerg blev nået, med henblik på at give tyskerne en hilsen med på vejen. Artilleriet havde været forhindret i at deltage i kampen på grund af den store højdeforskel og skudafstand.

Den tyske General Wrangel, der havde sin hovedstyrke ved Åbenrå, havde udset Nybøl Mølle som stedet hvor et angreb skulle imødegås, hvorfor han samlede de omkringliggende tropper bestående af seks bataljoner, to eskadroner og seksten kanoner. Stillingen var forudindrettet så kanonerne var placeret i dækning.

Imens fortsatte Bülow, Rye og Schleppegrell deres fremmarch over Dybbøl by med 2. brigade bagved som reserve og 4. brigade på højre flanke som dækning mod eventuelle modangreb. Da fjenden åbnede ild med sit artilleri blev Batterie Jessen kørt i stilling og besvarede ilden.

Under angrebet måtte Batterie Jessen på åben mark tage kampen op mod 16 tyske kanoner, der stod i en dækket stilling ved Nybøl Mølle. Det batteri blev slemt medtaget, men blev reddet af Batterie Bruun, der galoperede frem, gik i stilling og begyndte at beskynde fjenden ind fra flanken.

Efter nogen tid blev Jessen dog befalet til at trække sig ud af ilden af den øverstbefalende artilleriofficer, De Meza, efter samråd med hærens stabschef, og tilbage til Als for at få gjort kanonerne kampdygtige på ny.

Men i selv samme sekund som Jessen trak sig, åbnede Batteri Bruun en yderst effektiv ild fra venstre flanke. Tyskerne havde store vanskeligheder med at forandre deres front på den snævre plads bag dækningen, og inden det skete havde de allerede lidt katastrofale tab. Bruuns ild fra venstre på tværs af tyskernes stilling muliggjorde at Bülow og Ryes brigader kunne bryde frem gennem fjendens stilling. De resterende tyske styrker måtte dernæst trække sig tilbage til Flensborg.

Den fremragende våbenbetjening i de afgørende sekunder, hvor fjendens geværkugler peb om ørerne på de danske artillerister, var kendetegnende for Batteri Bruun under slaget ved Nybøl Mølle. Otte danske kanoner slog seksten tyske kanoner af marken og denne hæderlige indsats har man valgt at mindes ved at navngive batteriet Nybølbatteriet.

6 punds kuglekanon af system 1834 (Fibiger) i feltlavet og med forstilling. Kanonens effektive rækkevidde var ca. 600 m. System 1834 omfattede alle typer artilleri. I 2. Batteri, som var et let feltbatteri, indgik 6 stk. 6 punds kuglekanoner og 2 stk. 12 punds granatkanoner. Under Treårskrigen viste det danske artilleri sig fuldt på højde med modstandernes.

Efter slaget ved Nybøl den 28. maj, var den tyske hær blevet samlet omkring Flensborg, her opslog general Friedrich Wrangel sit hovedkvarter, hvor han tog en beslutning om helt at kaste vore tropper ud af Sundeved og angrebet blev fastsat til den 5. juni. Han forsøgte at narre os, og lod således afholde en stor parade i anledning den hannoveranske konges, Ernst August's fødselsdag.

I angrebet mod os skulle forbundsdivisionen og den preussiske linjebrigade under general Edward Bonin rykke frem mod Dybbøl – mens den preussiske gardbrigade skulle marchere mod Aabenraa for at kaste vores oberst Hans A. Juels kavaleris styrker ud af Nordslesvig. Avantgarden og brigaden Marchalck tilhørende general Hugh Halkett skulle fra Gråsten rykke frem over Adsbøl og Nybøl mod brohovedet ved Alssund. Den slesvig-holstenske hær skulle blive i Adsbøl som reserve. De tyske styrker mod os talte 14 bataljoner, seks eskadroner og fire batterier. I alt ca. 12.000 mand.

Angrebet begyndte om formiddagen mod vores venstre fløj, hvor vi blev trængt tilbage - snart måtte vi opgive Nybøl By og møllen dér – senere blev vi kastet ud af Stenderup og Bøffelkobbøl. *Otto Ludvig Munthe-Morgenstjerne. Kommandør for 12. lette infanteribataillon Munthe-Morgenstjerne faldt efter at have været trængt ud af Nybøl og Bøffelkobbøl men efter forstærkning af herregårdsskytterne, generobret det tabte. I flere timer holdt bataillon skoven Bøffelkobbøl inden den gamle hæderværdige oberstløjtnant faldt, truffet af en kugle i brystet. "Er det dødeligt" spurgte nogle af hans folk, der trængte sig om ham. "Ja dødeligt" var hans svar, og han sank af hesten og udåndede i sin kække sjæl.*

Under dette angreb havde den preussiske linjebrigade delvis sovet i timen – de havde samlet sig så langt tilbage, at Wrangel måtte befale, at det ellers sejrige angreb mod os måtte stoppes – linjebrigaden skulle have tid til at nå frem til kamplinjen. Ved 12.30-tiden sendte general Schleppegrell en melding til overkommandoen: »Fortropperne i Stenderup og Nybøl høres i levende Engagement. Kanonskud høres i retning af Nybøl Mølle».

Natten til 5. juni drømte Løvenskjold, at han blev såret og taget til fange. Denne dag var hans enhed på forpost i nærheden af Nybøl. Til tidsfordriv spillede han og to andre officerer whist, da der pludselig hørtes geværlid og kanonskud. Formentlig spillede de kort i Stenderup gamle Kro.

Officererne sprang op og ilede i spidsen for mandskabet for at komme vedtekæden til undsætning. Hannoveranske fjender rykkede frem med betydelig overvægt. Forpostlinjen trak sig tilbage, og Løvenskjold stod tilbage med ca. 30 mand og lod fyre med geværerne. Hans eget klikkede. Da han gav sin sidemand ordre til at skyde en fjendtlig officer, blev han ramt af en kugle i venstre side, der straks strakte ham til jorden. Han råbte til sine folk om at trække sig tilbage. Den nærmest stående soldat ville ikke forlade ham, men ville hellere overgive sig til den stormende fjende. "Nej! De er for brav en karl til at blive fange, medtag min rifle, thi den må ikke komme i de tyveknægtes hænder, og løb hen så hurtigt De kan, bed officererne hilse min gamle fader og mine brødre, thi De ser, jeg må dø", og dermed pegede han på sit sår, hvoraf blodet strømmede ud.

1854 – Nis Gorrisen

En datter Trinke Marie Christina Jessen født 29.03.1823 død 16.05.1896, 73 år gift 28.04.1848 med

Nis Gorrissen født 21.08.1813 død 30.04.1902 89 år, en søn af
Hans Gorrissen, gård nr.1 Stenderup (Begge døde i Gråsten, ligger i Adsbøl)

Børn:

Marie født 24.07.1848

Peter Henrik født 05.06.1850 gift 1878 Anna Dorthe Kock, Klinting

Hans Jørgen født 17.07.1852

Elisabeth Henriette født 26.03.1854

Thomas Asmus født 18.01.1856

Nis født 16.08.1858

Den 28. april 1848 giftede møller Jessens ældste datter sig med Nis Gorrissen. Han var født den 21. august 1813 og var søn af bolsmand Hans Gorrissen og Marie Botille Hansen, Stenderup, bol nr. 1. Gorrissen-slægten var meget gammel i Stenderup. De havde siddet på bol nr. 1 i hvert fald fra 1600. Den 22. april 1606 holdtes herredsting i Nybøl, og da nævnes bolsmand Gorris Jessen, Stenderup.

Den 1. maj 1854 afstod Jessen møllen til sin datter Trinke Marie og hendes mand, Nis Gorrissen, for en lille pris - 11.200 rdr. De skulle overtage gæld til 1600 rdr. Trinke Maries egen arvepart 3200 rdr. Datteren Christina 3200 rdr. Datteren Elisabeth 3200 rdr.

Endvidere skulle Jessen, der flyttede over i aftægtsboligen med de ting han forbeholdt sig, have en stor, i enkeltheder protokolleret livsvarig aftægt. Søstrenes penge skulle blive stående i ejendommen til tre og en halv procent, hvilke renter han skulle nyde så længe han levede.

Efter hans død kunne pengene opsiges med et halvt års varsel. Faderen forbeholdt sig ved overdragelsen stadsvognen og kanen. Med ham over i aftægtsboligen flyttede hans søster, Eline, der holdt hus for ham. Det bestemtes, at hvis broderen døde før hende, skulle hun beholde boligen til sin død og have halvdelen af den oprindelige aftægt.

Nis Gorrissen købte ved kontrakt af 11. maj 1854 et indsiddersted i Nybøl af Lorens Petersen for 600 rdr. Lorens Petersen havde ejet stedet siden 23. marts 1848. Af stedet skulle der betales en årlig grundrente på 2 rdr. 13 sk. til præstekaldet. Det må altså være opført på præstegårdsjord.

Nis Gorrissen og Trinke Marie Christina har følgende børn:

1. Marie, født 24. juli 1848.
2. Peter Henrik, født 5. juni 1850. Se videre nedenfor.
3. Hans Jørgen, født 17. juli 1852.
4. Elisabeth Henriette, født 26. marts 1854.
5. Thomas Asmus, født 18. januar 1856.
6. Nis, født 18. august 1858.

Også under krigen i 1864 var Nis Gorrissen på Nybøl mølle. Kampene gik dog møllen forbi denne gang. Men skaderne på ejendommen blev opgjort til 1243 rdr.

Da Nis Gorrissen i 1880 sælger ejendommen til sønnen Peter, tilføjes der i salgskontrakten: »Skulle der udbetales en erstatning for skaderne efter krigen 1864, tilfalder disse sælgeren«. Disse ord tyder på, at krigsskaderne aldrig er blevet betalt.

Nis Gorrissen og hans kone, Trinke Marie Christina, blev boende i Graasten resten af deres levetid. Deres dødsdata findes derfor ikke i Nybøl kirkebog. Nis Gorrissen døde 30. april 1902. Hans kone døde 16. maj 1895. De ligger begravet på Graasten gamle Kirkegård ved Adsbøl.

1864 havde den preussiske Roeders Brigade hovedkvarter på Nybøl Mølle

Det var den brigade der først gik i land på Als den 29. juni 1864.

På Nybøl Kirkegård står et mindesmærke over hans 24. regiment!

1879 opstod der brand i møllen, hvorved der skete stor skade. Møllen blev genopbygget og siden da set ud, som den gør i dag. Før den tid var det en såkaldt stubmølle.

1879 – Peter Gorrisen

En søn Peter Henrik Gorrisen født 05.06.1850 død 19.09.1915 65 år gift 09.07.1878 med Anna Dorothea Kock, Klinting, datter af Jacob Hansen Kock og Anna Dorothea Brock

Børn:

Midde født 02.09.1879 ugift i Sønderborg

Nis født 10.10.1881 gift 1919 med Frida Bejer

Jacob født 11.06.1884 Købmand i København

Peter født 05.06.1887 Købmand i Berlin

Nis Gorrisens ældste søn, Peter Hinrik Gorrisen, giftede sig den 9. juli 1878 med Anna Dorthea Kock. Hun var født den 21. februar 1856 og var datter af gårdejer Jakob Hansen Kock og Anna Dorthea Brock, Klinting. Men inden det unge par nåede at overtage møllen, brændte den i 1879. Efter branden, mens møllen blev genopbygget, boede møllerfamilien på Lundsgaardsmark, og her fødtes deres første barn den 2. september 1879. Ved genopførelsen i 1879 har møllen fået den skikkelse, som den har i dag. Ved kontrakt mellem Nis Gorrisen og sønnen, Peter H. Gorrisen, overtager denne møllen og landbruget fra 1. november 1879 for en sum af 27.000 mark. Der betales på følgende måde:

1. Til møller Lorens Nikolajsen, Skodsbøl 3600 mark
2. Til bolsejer Peter Festersen, Høkkerup 7200 mark
3. Til Spare- og Laanekassen i Graasten 9675 mark
4. Resten bliver stående ved sælgeren og forrentes med 41/2%. Beløbet kan opsiges af begge parter med et halvt års varsel 6525 mark

Desuden skulle der ydes følgende aftægt: 300 kg rug, 100 kg boghvedegryn, 50 kg hvedemel, 50 kg bygmel, 15 kg kogeærter, 1 fedt svin på 80 kg, 20 kg oksekød, 14 kg røget flæsk, desuden 2 rummeter bølgebrænde og 8000 tørv fra vesteregnet.

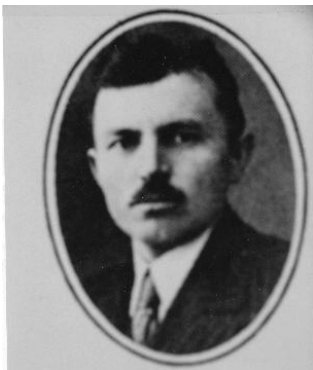
Om sommeren 4 liter sødmælk daglig, om vinteren kun 2 liter. Årligt leveres 50 kg smør og 200 friske hønseæg. Dette skal leveres i små mængder efter sælgerens forlangende. Mælken skal betales med dagspris, så længe sælgeren bor i Graasten. Sælgeren er bogholder ved sparekassen i Graasten og bor der. Skulle han opgive dette hverv og vende tilbage til møllen, skal der indrettes en aftægtsbolig til dem. Den årlige værdi af denne aftægt sættes til 450 mark.

Det ses af ovenstående kontrakt, at Nis Gorrisen har været bogholder i Graasten, mens han endnu var ejer af Nybøl mølle.

Det må antages, at Peter Hinrik har været den daglige leder på møllen en del år, inden han overtog den i 1879. Peter Hinrik Gorrisen og Anna Dorthea havde følgende børn: 1. Midde, født 2. september 1879, levede

ugift i Sønderborg. 2. Nis, født 10. oktober 1881. Se nedenfor. 3. Jakob, født 11. juni 1884, blev købmand i København. 4. Peter, født 5. juni 1887, blev købmand i Berlin. Peter Hinrik Gorrissen døde den 19. september 1915. Hans enke, Anne Dorte, køber da sammen med datteren, Midde, et hus i Sønderborg og flytter dertil. Her døde hun den 23. september 1923.

1912 – Nis Gorrissen

En søn Nis Gorrissen født 10.10.1881 død 24.01.1947 66 år gift 1919 med Frida Bejer født 27.07.1897 død 25.03.1927 30 år

Frida døde under et ophold i Davos i Schweiz

Enkemand Nis Gorrissen gift 12.07-1927 med Kathrine Knudsen født 13.11.1906 død 29.03.1986 79 år

Datter af Jes Knudsen og Annemarie Lorenzen, Blans Blåkrog Varnæs

Børn:

Ingen

Nis Gorrissen som sognerådsformand (til venstre) sammen med snedker Kornbæk, Nybøl og arkitekt Mundt, Sønderborg. Der forhandles om nye sæder til Nybøl Kirke omkring 1924.

Gorrissen, Nis, Gdr. og Møller, Nybøl, født sammesteds 10. okt. 1881, Søn af Gdr. og Møller Peter Gorrissen. Gift med Kathrine Gorrissen, født Knudsen, født 13. Novbr. 1906, Datter af Gdr. Jes Knudsen, Røllundskov, Ensted.

Gaardens Navn er Nybøl Mølle. Den er meget gammel, kan føres tilbage til 1668, har været slægtsgaard i 5 Generationer fra ca. 1780 og er overtaget af Gorrissen 1912. Der var dengang opdyrket 30 Tdr. Land, hvilket er det samme som nu. Ejendomsskyld Kr. 43,000, Grundskyld Kr. 17,800. Besætningen var ved Overtagelsen paa 3 Heste, 8 Køer, 4 Ungkvæg og 18 Svin, den er nu paa 3 Heste, 8 Køer, 7 Ungkvæg og 50 Svin. Gorrissen er uddannet ved Landbruget og har været paa Lyngby Landbrugsskole 1904-05; han deltog i Krigen 1915-16, hvor han blev hjemsendt paa Grund af Sygdom; han er Sogneraadsformand, og Bestyrelsesmedlem i Jydsk Brandforsikring i Aarhus.

Den 1. maj 1912 overtager den ældste søn, Nis Gorrissen, møllen og landbruget for en pris af 45.000 mark. Og der ydes en lignende aftægt som i 1879, den årlige værdi sættes til 700 mark.

Nis Gorrissen giftede sig i 1919 med Frida Bejer, hun var født den 27. juli 1897. Dette ægteskab blev kun kort. Frida Gorrissen døde den 25. marts 1927 under et kurophold i Davos i Svejts. Der var ingen børn.

Den 12. juli 1929 giftede Nis Gorrissen sig igen med Kathrine Knudsen. Hun var født i Blansskov den 13. november 1906 som datter af landmand Jes Knudsen og Anne Marie Lorenzen, Blans. Nis Gorrissen døde den 24. januar 1947. Der var heller ingen børn i dette ægteskab. I 25 år var han sognerådsformand, nemlig fra 1. april 1921, da de to kommuner Stenderup og Nybøl blev sammenlagt, og indtil 1. april 1946. Først i de senere år fik han oprettet et kontor med forhenværende kontrolassistent Niels Viggo Christensen som sekretær. Igennem 20 år klarede Nis Gorrissen sognerådsarbejdet selv fra sit kontor på møllen. I en kort tid var han også medlem af Sønderborg amtsråd.

1947 – Kathrine Knudsen

Enken Katharine Knudsen gift 26.11.1948 med Peter Lorenzen Jessen født 05.10.1901 død 1964 83 år

1949 – Peter Jessen

Nis Gorrissens enke, Kathrine, giftede sig igen den 26. november 1948 med Peter Lorenzen Jessen. Han var født i Varnæs 5. oktober 1901 og havde nu en landejendom i Ladegaardskov. Mølleriet og landbruget havde i en del år været bortforpagtet til Andreas Krogh. Ved forpagtningens udløb overtager Peter Jessen begge dele. Mølleriet var dog i stærk tilbagegang, og det ophørte helt i 1955. Det fik allerede sit grundskud midt i tyverne, da elektriciteten kom til landsbyerne her på Sundved. Enhver gård fik nu sin egen kværn og kunne selv male kornet til husdyrene. Mel og gryn, som man før udelukkende fik lavet på møllen, købte man nu hos

købmanden. Forbruget af mel ude på gårdene gik også stærkt tilbage, da hjemmebagningen af det daglige brød ophørte. De store murede bageovne rundt om på gårdene blev nu for stedse kolde. Den store bagedag, som fandt sted ca. hver tredje uge, var en stor festdag for børnene, når faderen åbnede ovndøren og smed de store vedstykker ind i det flammende bål. Når pigerne stod ved æltetruget og bearbejdede brøddejen med de knyttede næver, og surdejen, som havde stået i en lerkrukke i kælderen fra sidste bagedag, blev hentet op og blandet godt med den nye dej. Når brødene var slået op, og børnene af de sidste dejrester fik lov til at forme sig nogle »klisterkager«. De blev så sat ind i ovnen sammen med det øvrige bagværk, og hvor smagte de herligt bagefter, selv om der skulle gode tænder til. Møllerne blev mere og mere overflødige, og når en mølle ikke bliver brugt, forfalder den hurtigt.

Nybøl mølle måtte dele skæbne med alle de andre møller her på Sundeved. Af dem, som ikke er mere, kan nævnes: Avnbøl, Ullerup, Ballegaard, Kasmus, Sottrup, Sandbjerg, Stenderup, Skodsbøl, Dynt, Skelde og de to møller i Broager. Kun vingerne på Dybbøl Mølle drejer stadig rundt og maler kornet, som den altid har gjort.

Den 1. oktober 1958 sælger Peter Jessen Nybøl mølle og flytter til Sønderborg. Peter Jessen var stærkt interesseret i møllens bevarelse. Han henvendte sig til fredningsnævnet og til foreningen »Gamle Møllers Bevarelse«, men de nødvendige pengemidler kunne ikke skaffes. Selv bekostede han opsættelsen af en ny vinge. Da han sælger møllen, får han indført i kontrakten, at den nye ejer ikke må modsætte sig en fredning af møllen.

Møllens ejere har indtil 1957 drevet mølleri. Men efterhånden som alle gårde fik elektricitet og landmændene selv kunne male deres korn, var der ikke længere brug for møllen, hvorfor mølleriets blev stoppet.

1958 – Peter Lind

Den nye ejer hed Peter Lind. Efter nogle års forløb kom der igen gang i fredningsbestræbelserne for Nybøl mølle. Hertil bevirkede blandt andet et par avisartikler med billeder af den stærkt forfaldne mølle. Det var en gren af Gorrissen-slægten, der nu boede i Vejle og Københav, der skaffede de nødvendige penge, så møllen kunne repareres og sættes i gangbar stand. Højesteretssagfører Nis Gorrissen, København, der var en fætter til den sidste Nis Gorrissen på Nybøl mølle, skaffede penge fra Augustinus Fonden og fra Daell Fonden, ligesom Graasten Bank gav et bidrag, men den største sum betalte han selv. Det blev overdraget Nationalmuseets mølleudvalg at restaurere møllen. I foråret 1967 stod den færdig til indvielse. Ved festen var flere af Gorrissen-slægten til stede. De glædede sig over, at Nybøl mølle atter kunne dreje sine vinger i den friske blæst. Den mølle, hvorfra deres far eller bedstefar stammede. Ved indvielsen blev blandt andet sunget følgende vers af Jørgen Andresen, Rinkenæs:

Så kast da ud dit skær,
du gamle mølle end så kær,
lys op på ny i kvæld og gry,
skin over dal og høje.
Vi skuer og hilser dig fra alfar vej,
du fryder sind og øje,
forskønner Sundeveds elskede stavn,
i blomstervang vær som en bavn,
vink ud mod Dybbøl Banke,
den tar dig i sin favn.

Så står da Nybøl mølle som et vartegn for Sundeved, men også som et værdigt minde for alle de møller, der ikke er mere.

1990 overtager de nuværende ejere

Jette og H.C. Lind møllen efter H.C.s forældre.

Et par voldsomme efterårsstorme gør skade på møllen, således at der igen i 1994 må søges om midler til restaurering. Og i den forbindelse genoptages forsøget på at få møllen fredet. I 1998 bliver møllen fredet, og med midler fra Skov- og Naturstyrelsen og Augustinusfonden har møllen siden da fået nyt tag og nye vinger. Der er sat nye porte i sidebygningen, som er afstivet og har fået nyt tag. I løbet af dette år vil møllen blive malet, så den kan fremstå flot, så eventuelle besøgende kan beundre møllen og den flotte udsigt over Sundeved og Broagerland fra møllens gangbro.

Fredning: 1998

Sagsoplysninger

Type:

Fredningssag

Betegnelse:

Nybøl Mølle

Aktuel status:

Aktiv

Beliggenhed:

Bøgevej 003

Kommune:

Sønderborg

Omfang:

Vindmøllen med maskinhus (1879). F. 1998.

Beskrivelse:

Lokalitetsbeskrivelse fra 1998, Torben Olesen: Møllen ligger på en bakke umiddelbart nord for Nybøl. På stedet har der været mølle tilbage til 1600-årene. Undermøllen og mølletårnet er opført i grundmur og hvidkalket. Møllehatten er bådformet og tækket med egespån. Møllen er forsynet med svikstilling, vindrose og vinger med klapper. Indvendig forefindes endnu al gangtøj i form af hathjul, krondrev, den lodrette aksel, stjernhjul og spilstokke samt en kværn og en stenkran. I 1913 blev der installeret en dieselmotor, der i 1928 blev erstattet af en elektromotor. Mølleriet blev indstillet i 1950. I 1966-67 blev møllen restaureret på Mølleudvalgets foranledning. Møllen udgør en del af en større gård, der blandt andet omfatter et grundmuret stuehus opført 1880, to staldbygninger i grundmur fra 1880, en svinestald og et maskinhus fra 1950. Ingen af disse bygninger rummer dog væsentlige kvaliteter af bygningshistorisk interesse. Vedligeholdelsestilstand Møllens vedligeholdelsestilstand må betegnes som god. Planforhold Møllen er beliggende i landzone. Kommuneatlas I kommuneatlasset for Sundeved Kommune har møllen fået tildelt høj bevaringsværdig.